

Післядипломна освіта дерматовенерологів: викладання правових основ косметології

Резніченко Н. Ю.

Запорізький державний медичний університет

Викладено правові основи роботи лікаря, зокрема дерматокосметолога, з включенням основних положень Конституції України, законів України та міжнародних нормативних актів. Зроблено акценти на певні статті окремих законів, що мають практичне значення в роботі косметолога. Зазначена необхідність викладання правових основ у курсі післядипломної освіти дерматовенеролога-косметолога.

Ключові слова: післядипломна освіта, правові основи, косметологія.

В останні роки спостерігається суттєвий вплив на населення:

- чинників довкілля;
- прискорення темпу життя;
- збільшення емоційної та нервової напруги;
- зменшення вільного часу для відпочинку й занять фізкультурою, для гігієнічного догляду за шкірою;
- розповсюдження шкідливих звичок, – що призводить до більш ранніх проявів старіння [8, 11].

Зміни зовнішності знижують дієздатність людини, негативно впливають на психоемоційний стан, призводять до депресії, низької самооцінки, соціальної дезадаптації та погіршують сімейні відносини [10]. У зв'язку з цим серед населення спостерігається зростання потреби у послугах косметолога [7].

Оскільки відвідини косметолога на цей час стають запорукою гарної зовнішності, гармонії у сім'ї та впевненості у собі на роботі, зростає і вимогливість споживачів до якості косметологічних маніпуляцій і кваліфікованості осіб, які їх проводять [9].

На сьогодні досить розповсюдженими є надання косметологічних послуг працівниками косметологічних салонів без медичної освіти та проведення інвазивних процедур середнім медичним персоналом без відповідних призначень і контролю лікарів-дерматовенерологів; наслідком цього є низька ефективність, а іноді й тяжкі побічні явища, що є підґрунтям для виникнення правових випадків. Для уникнення таких випадків особи, які займаються косметологічною діяльністю, повинні мати відповідну освіту та знати свої юридичні права та обов'язки.

При викладанні юридичних основ практичної косметологічної діяльності потрібно базуватись на законах України, міжнародних догово-

рах, деклараціях, наказах Міністерства охорони здоров'я України та інших правових документах, що стосуються косметології або з якими повсякденно можуть мати справу як лікарі, так і пацієнти [12, 13]:

- Конституція України;
- Цивільний кодекс України;
- Кодекс законів про працю України;
- Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;
- Дванадцять принципів організації охорони здоров'я для будь-якої національної системи охорони здоров'я, прийняті 17-ою Всесвітньою медичною асамблеєю;
- Клятва Гіппократа;
- Женевська декларація, прийнята 2-ою Генеральною асамблеєю ВМА;
- Клятва лікаря;
- Міжнародний Кодекс медичної етики;
- Декларація про незалежність і професійну свободу лікаря;
- Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- Кримінальний кодекс України;
- Закон України «Про захист прав споживачів»;
- Закон України «Про звернення громадян».

Найвищу юридичну силу має Конституція України, і саме її положення мають першочергово розглядатись на заняттях, присвячених правовим основам косметологічної діяльності. Велика увага має приділятися статтям, що формують засади охорони здоров'я [1]:

- *Стаття 3:* Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії

визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

- *Стаття 49:* Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя.

Крім того, важливими у практичній діяльності є статті Конституції України, що присвячені умовам та оплаті праці, соціальному захисту:

- *Стаття 43:* Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється.

- *Стаття 46:* Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

При розгляді окремих статей Цивільного кодексу пильна увага повинна приділятися підставам виникнення цивільних прав та обов'язків, зокрема:

- договорам та іншим правочинам;
- завданню майнової (матеріальної) та мо-

ральної шкоди іншій особі.

Так, Ст. 22 говорить про відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди; Ст. 23 присвячена відшкодуванню моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав. Крім того, у межах Цивільного кодексу розглядається:

- право на медичну допомогу;
- право на інформацію про стан свого здоров'я;
- право на таємницю про стан здоров'я, – це Статті 284, 285, 286.

Потрібно обов'язково зупинитись на положеннях глави 63, в якій викладені положення щодо надання послуг; до них відносяться [6]:

- договір про надання послуг (Ст. 901);
- виконання договору про надання послуг (Ст. 902);
- плата за договором про надання послуг (Ст. 903);
- відшкодування виконавцеві фактичних витрат за договором про безоплатне надання послуг (Ст. 904);
- строк договору про надання послуг (Ст. 905);
- відповідальність виконавця за порушення договору про надання послуг (Ст. 906);
- розірвання договору про надання послуг (Ст. 907).

Велике значення у правовій підготовці будь-якого спеціаліста має Кодекс законів про працю України, оскільки він регулює трудові відносини усіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи і встановлює високий рівень умов праці, всемірну охорону трудових прав працівників. Серед основних положень, що повинні розглядатися при підготовці кваліфікованих спеціалістів, мають бути [3]:

- основні трудові права працівників (Ст. 2);
- регулювання трудових відносин (Ст. 3);
- законодавство про працю (Ст. 4);
- гарантії забезпечення права громадян на працю (Ст. 5-1);
- недійсність умов договорів про працю, які погіршують становище працівників (Ст. 9);
- додаткові порівняно з законодавством трудові і соціально-побутові пільги (Ст. 9-1);
- трудовий договір (Ст. 21);
- гарантії при укладенні, зміні та припиненні трудового договору (Ст. 22);
- строки трудового договору (Ст. 23);
- укладення трудового договору (Ст. 24);

- випробування при прийнятті на роботу та його строки (Статті 26, 27);
- обов'язок працівника особисто виконувати доручену йому роботу (Ст. 30);
- заборона вимагати виконання роботи, не обумовленої трудовим договором (Ст. 31);
- переведення на іншу роботу (Статті 32, 33, 34);
- підстави припинення трудового договору (Статті 36, 38, 39, 40, 41, 43, 45);
- вихідна допомога (Ст. 44);
- відсторонення від роботи (Ст. 46);
- обов'язок власника або уповноваженого ним органу провести розрахунок з працівником і видати йому трудову книжку (Ст. 47);
- норма тривалості робочого часу, скорочена тривалість робочого часу, п'ятиденний і шестиденний робочий тиждень та тривалість щоденної роботи, тривалість роботи напередодні святкових, неробочих і вихідних днів, неповний робочий час (Статті 50, 51, 52, 53, 56);
- перерва для відпочинку і харчування (Ст. 66);
- вихідні дні (Ст. 67);
- щорічні відпустки та їх тривалість (Статті 74, 75);
- відпустки у зв'язку з вагітністю, пологами і для догляду за дитиною; приєднання щорічної відпустки до відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами; порядок надання відпустки для догляду за дитиною і зарахування її до стажу роботи; відпустки жінкам, які усиновили дітей; додаткова відпустка працівникам, які мають дітей; гарантії при прийнятті на роботу і заборона звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей (Статті 179, 180, 181, 182, 182-1, 183).

При навчанні косметолога найважливіше значення має Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», який визначає:

- правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні;
- регулює суспільні відносини у цій галузі з метою:

- 1) забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян;
- 2) усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я;
- 3) попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності;
- 4) поліпшення спадковості.

На заняттях, присвячених правовому регулюванню косметологічної діяльності, повинні розглядатись [2]:

- загальні положення Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», до яких відносяться поняття і терміни, що вживаються в Законі (Ст. 3), та основні принципи охорони здоров'я (Статті 4, 5);
- права та обов'язки громадян у галузі охорони здоров'я:

- 1) право на охорону здоров'я, його гарантії, державний захист, обмеження, пов'язані із станом їх здоров'я (Статті 6, 7, 8, 9);

- 2) обов'язок піклуватися про своє здоров'я та здоров'я дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян, проходити профілактичні медичні огляди і робити щеплення, подавати невідкладну допомогу іншим громадянам, які знаходяться у загрозовому для життя і здоров'я стані та ін. (Ст. 10);

- правові основи лікувально-профілактичної допомоги:

- 1) поняття про лікуючого лікаря (Ст. 34);

- 2) вибір лікаря і лікувального закладу (Ст. 38);

- 3) можливість направлення хворих на лікування за кордон (Ст. 36);

- 4) подання медичної допомоги в невідкладних та екстремальних ситуаціях і в критичному для життя стані (Статті 37, 52);

- 5) обов'язок надання медичної інформації (Ст. 39);

- 6) обов'язок збереження лікарської таємниці (Ст. 40);

- 7) загальні умови медичного втручання (Ст. 42);

- 8) згода на медичне втручання (Ст. 43);

- 9) застосування методів профілактики, діагностики, лікування і лікарських засобів (Ст. 44).

Важливу роль у формуванні правового світогляду дерматокосметолога відіграє вивчення Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України. Серед найважливіших положень Кодексу України про адміністративні правопорушення слід відзначити правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення, яким присвячена п'ята глава. Так, Ст. 42 говорить про порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, а Статті 45, 46 – про ухилення від обстеження і профілактичного лікування осіб, хворих на венеричну хворобу, та умисне приховування

джерела зараження венеричною хворобою [4].

Серед положень Кримінального кодексу України, які мають розглядатися в процесі післядипломної освіти дерматокосметолога, слід зупинитися на [5]:

- Статтях 130, 131, 132 (зараження вірусом імунodefіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби; розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунodefіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби);

- Ст. 133 (зараження венеричною хворобою);

- Статтях 135, 136, 139 (залишення в небезпечі та ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, ненадання допомоги хворому медичним працівником);

- Ст. 138 (незаконна лікувальна діяльність);

- Ст. 140 (неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником);

- Ст. 141 (порушення прав пацієнта);

- Ст. 145 (незаконне розголошення лікарської таємниці);

- Ст. 325 (порушення правил боротьби з епідеміями);

- Ст. 326 (порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами).

Під час роботи в косметологічній сфері між косметологом і його клієнтами виникають відносини, які юридичною мовою називаються «відносинами між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності», що регулюються Законом України «Про захист прав споживачів». А отже, майбутнім косметологом потрібно знати основні положення цього закону – права споживача у разі порушення:

- умов договору про виконання робіт (надання послуг) (Ст. 10);

- прав споживачів (Ст. 21).

Питання практичної реалізації захисту наданих громадянам прав крім того регулюється Законом України «Про звернення громадян»,

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Парламентське вид-во. – 98 с.
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ, із змінами і доповнення-

серед основних статей якого потрібно зупинитися на:

- Статтях 5, 7, 8 (вимоги до звернення);

- Статтях 14, 15, 16 (розгляд пропозицій, заяв, скарг громадян);

- Ст. 18 (права громадянина при розгляді заяви чи скарги);

- Ст. 20 (термін розгляду звернень громадян).

Окрім законів України, для формування правового світогляду лікаря велике значення мають [14]:

- Дванадцять принципів організації охорони здоров'я для будь-якої національної системи охорони здоров'я, прийняті 17-ою Всесвітньою медичною асамблеєю, Нью-Йорк, США, жовтень 1963 р., з поправками, внесеними 35-ою Всесвітньою медичною асамблеєю, Венеція, Італія, жовтень 1983 р.;

- Міжнародний Кодекс медичної етики, прийнятий 3-ою Генеральною асамблеєю ВМА, Лондон, Великобританія, жовтень 1949 р., з доповненнями, внесеними 22-ою Всесвітньою медичною асамблеєю, Сідней, Австралія, серпень 1968 р., 33-ою Всесвітньою медичною асамблеєю, Венеція, Італія, жовтень 1983р.;

- Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта, прийнята 34-ою Всесвітньою медичною асамблеєю, Лісабон, Португалія, вересень/жовтень 1981 р.) та ін. регулюючі документи.

Висновки. Розгляд основних нормативних документів у процесі післядипломної підготовки косметолога сприятиме формуванню кваліфікованого спеціаліста зі знанням правового підґрунтя своєї роботи, своїх прав та обов'язків, вмінням вирішувати основні юридичні питання, що виникають не лише між косметологом і клієнтом, але й роботодавцем і працівником (наприклад, власником салону краси або клініки та косметологом) і, таким чином, надасть можливість юридично грамотно захистити себе під час можливого виникнення правових випадків. Саме тому окреме заняття, присвячене правовим основам роботи лікаря, слід включати до курсу післядипломного вивчення косметології.

ми, внесеними Законами України включно від 22 лютого 2000 р. № 1489-ІІІ. – К.: Парламентське вид-во. – 198 с.

3. Кодекс Законів про працю України // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 14. – 375 с.

4. Кодекс України про адміністративні право-

- порушення // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 33. – 280 с.
5. *Кримінальний кодекс України*. – К.: Парламентське вид-во. – 564 с.
 6. *Цивільний кодекс України* // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40-44. – 356 с.
 7. *Мавров И. И. Анализ частоты, характера, возрастных аспектов обращаемости в косметологические клиники / И. И. Мавров, В. А. Цепколенко // Дерматология и венерология. – 2003. – № 3 – С. 45-47.*
 8. *Перинатальні проблеми великого промислового міста України / О. М. Лук'янова, Ю. Г. Резніченко, Ю. Г. Антипкіна та ін. – Запоріжжя: Просвіта, 2006. – 356 с.*
 9. *Проценко Т. В. Медицинская косметология в Украине: состояние проблемы / Т. В. Проценко // Дерматовенерология. Косметология. Сексопатология. – 2007. - № 1-4 (10). – С. 246-248.*
 10. *Основи охорони жінок та дітей в Україні / Г. І. Резніченко, Ю. Г. Резніченко, В. Ю. По-тебня, Н. Ю. Резніченко. – Запоріжжя: Просвіта, 2008. – 132 с.*
 11. *Резніченко Н. Ю. Державне управління процесами медичного забезпечення дітей та жінок / Н. Ю. Резніченко. – Запоріжжя: Просвіта, 2009. – 108 с.*
 12. *Законодательная база и особенности последипломного преподавания косметологии / Н. Ю. Резниченко, В. А. Бочаров, Ю. Г. Резниченко и др. // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2010. - № 2. – С. 111-114.*
 13. *Резніченко Н. Ю. Охорона здоров'я дітей і жінок в Україні: законодавство, стан здоров'я, шляхи вдосконалення / Н. Ю. Резніченко, Ю. Г. Резніченко, Г. І. Резніченко. – Запоріжжя: Просвіта, 2007. – 188 с.*
 14. *Резніченко Ю. Г. Юридичні та етичні аспекти регулювання лікарської практики та проведення клінічних випробувань / Ю. Г. Резніченко, Г. І. Резніченко, Н. Ю. Резніченко. – Запоріжжя: Просвіта, 2010. – 140 с.*

ПОСЛЕДИПЛОМНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГОВ: ПРЕПОДАВАНИЕ ПРАВОВЫХ ОСНОВ КОСМЕТОЛОГИИ Резниченко Н. Ю.

Запорожский государственный медицинский университет

Изложены правовые основы работы врача, в частности, врача-дерматокосметолога с включением основных положений Конституции Украины, законов Украины и международных нормативных актов. Сделаны акценты на определенные статьи отдельных законов, которые имеют практическое значение в работе косметолога. Отмечена необходимость преподавания правовых основ на курсах последипломного образования дерматовенерологов-косметологов.

Ключевые слова: последипломное образование, правовые основы, косметология.

POSTGRADUATE EDUCATION OF DERMATOVENEROLOGISTS: TEACHING THE LEGAL FOUNDATIONS OF COSMETOLOGY Reznichenko N. Yu.

Zaporizhzhya State Medical University

The legal foundations of medical job, especially of the dermatocosmetologist's one, are articulated including the Constitution of Ukraine, Ukrainian laws and international standard acts. The main assets being important in cosmetological practice are emphasized. The need of teaching legal foundations as the course in advanced training of dermatovenerologists-and-cosmetologists is noted.

Keywords: advanced training, legal foundations, cosmetology.

Резниченко Наталья Юрьевна – кандидат медицинских наук, доцент кафедры дерматовенерологии и косметологии с курсом дерматовенерологии и эстетической медицины ФПО Запорожского государственного медицинского университета.
nreznichenko@mail.ru